

de schilders van de

Vecht streek

W BOOKS

de schilders van de

Vecht streek

 BOOKS

VOORWOORD 6 INLEIDING 10

Het Waterrijke
Landschap 20

Leven met
het water 34

Kastelen en
buitenplaatsen 68

Dorpen en steden 102

Bijzondere
bewoners 178

LITERATUUR 230 INDEX 232 DANKWOORD 235 OVER DE AUTEUR 238
OVERZICHT 239 COLOFON 240

<< p. 2 detail afbeelding p. 68

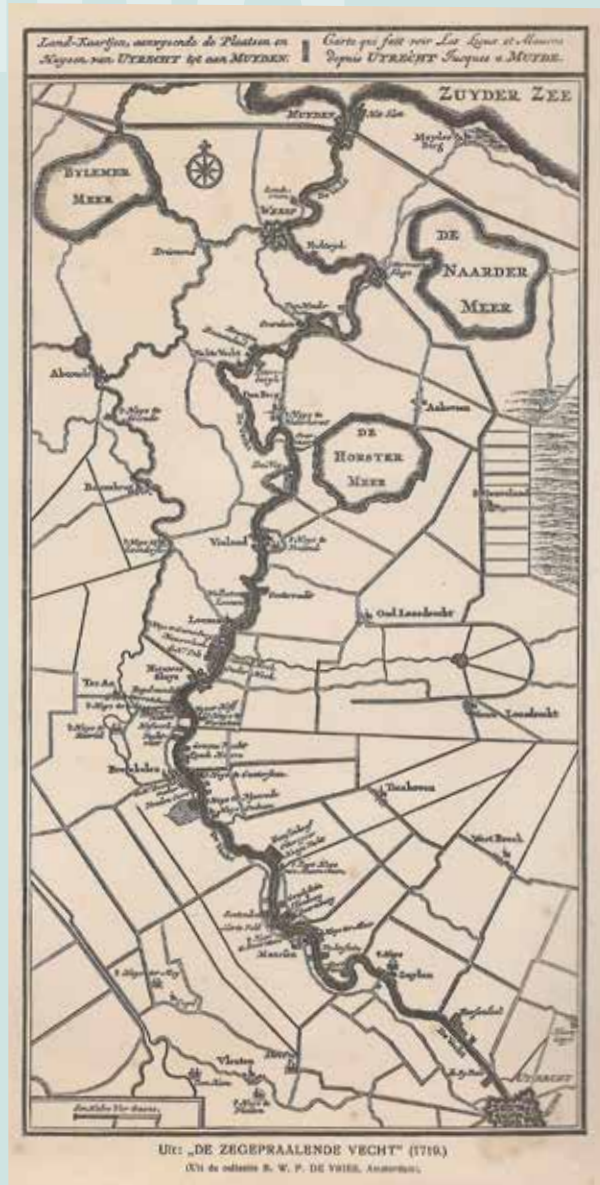
< detail afbeelding p. 48

De Vecht biedt al eeuwen een schilderachtig aanzicht, waardoor veel kunstenaars zich over de jaren aangetrokken hebben gevoeld. Deze rivier, die ter onderscheiding van de Overijsselse Vecht soms ook de Utrechtse Vecht of Stichtse Vecht wordt genoemd, begint bij de Weerdsluis in de stad Utrecht en mondt ruim 40 kilometer verder bij de stad Muiden uit in het IJmeer. Onderweg stroomt de Vecht onder meer langs de plaatsen Maarsse, Breukelen, Loenen en Weesp. Maar het gebied dat in verbinding staat met het water van de Vecht is uitgebreider. Hoever dit precies reikt is lastig vast te stellen.

In het prentenboek *De Zeegepraalende Vecht* uit 1719, met vele tientallen gravures van Daniël Stopendaal, is een oude omschrijving van de Vechtstreek te vinden. De oostgrens wordt hier gelegd bij het begin van de Utrechtse Heuvelrug en de westgrens wordt getrokken door het oostelijk deel van de polder Groot-Mijdrecht. Deze westelijke grens is oorspronkelijk bepaald door de oude waterscheiding van de gebieden die afwaterden op de Amstel en de Oude Rijn enerzijds en de Vecht anderzijds.

De omschrijving van de Vechtstreek zoals deze gehanteerd wordt door het lokale Oudheidkundig Genootschap Niftarlake, opgericht in 1912, geeft een ander beeld. Het genootschap, met als doelstelling het wekken van belangstelling voor de geschiedenis en cultuur van de Vechtstreek, richt zich op het gebied van de middeleeuwse gouw Niftarlake. Dat maakt de Vechtstreek direct een stuk groter. Dan komen ook plaatsen als Loosdrecht, Kortenhoef, 's-Graveland en, westelijk van de Vecht gelegen, Abcoude in beeld.

De populaire schrijver Jac. P. Thijsse (1865-1945), bekend door zijn vele bijdragen op het gebied van de

natuureducatie en natuurlijke geschiedenis, maakte het gebied nog groter. In zijn Verkade-album *De Vecht* uit 1915 zijn, naast plaatjes van onder meer Abcoude, Kortenhoef en Ankeveen, zelfs afbeeldingen opgenomen van het Gein en van het riviertje de Gaasp bij Diemen.

Kijken we naar de huidige gemeentelijke indeling, dan maken er zes gemeentes deel uit van de Vechtstreek, te weten de gemeentes Utrecht, Stichtse Vecht, Wijdmeren, Ronde Venen, Weesp en Gooise Meren. Van deze gemeentes behoren vaak alleen een deel tot de Vechtstreek. Zo kan van de gemeente Ronde Venen alleen het westelijk deel tot de Vechtstreek worden gerekend en van Gooise Meren eigenlijk alleen het stadje Muiden.

Misschien is het om verwarring te vermijden daarom beter de Vechtstreek te omschrijven aan de hand van culturele kenmerken. De Vechtstreek is bekend om zijn vele landgoederen, kastelen, buitenhuizen, tuinen, theekoepels en andere restanten van de welvarende zeventiende en achttiende eeuw toen de rivier een belangrijke verkeersader vormde tussen Utrecht en Amsterdam.

Het aanzien van de Vechtstreek wordt echter niet alleen bepaald door sporen van rijkdom, ook de armer gebieden rond de plassen vormen een kenmerkend onderdeel van dit gebied. Op korte afstand van de ri-

vier strekken zich door vervening ontstane natuurgebieden uit. Daarbinnen liggen de Loosdrechtse Plassen ontstaan door turfwinning, evenals de Vinkeveense Plassen, aan de westelijke zijde van de Vecht. Sinds 2004 is dit uitgestrekte natuurgebied van bijna 7000 hectare aangewezen als deel van het Europese netwerk van natuurgebieden Natura 2000.

Zo blijken er meerdere omschrijvingen en verschillende afbakeningen van de Vechtstreek mogelijk. Dat is echter geen probleem. Het gaat in dit boek tenslotte om de kunst, om precies te zijn om tweedimensionale kunstwerken van kunstenaars voor wie de Vechtstreek als inspiratiebron heeft gediend.

Dat betekent niet dat er alleen naar schilderijen wordt gekeken. Ook grafiek, zoals etsen, litho's en gravures, en tekeningen, waaronder boekillustraties en ontwerptekeningen voor gebouwen en tuinen, komen aan bod. In vijf hoofdstukken wordt achtereenvolgens aandacht besteed aan het landschap, het leven met het water, de kastelen en buitenplaatsen, de dorpen en steden en ten slotte aan een aantal bijzondere bewoners, samen geïllustreerd met bijna tweehonderd afbeeldingen. Hopelijk toont dit alles in zijn diversiteit de veelzijdigheid van de schoonheid waar 'de schilders van de Vechtstreek' door werden aangetrokken. Hopelijk blijft deze schoonheid ook voor de toekomst bewaard.

Landkaartjes, aanwysende de Plaatsen en Huysen van Utrecht tot aan Muyden, gravure, 26 x 13 cm, collectie kunsthandel Pygmalion, Maarssen

Deze landkaart is afkomstig uit *De zegepraalende Vecht, vertoonende verscheidene Gesichten van Lustplaatsen, Heeren huysen en dorpen, Beginnende van Utrecht en met Muyden besluytende*

de, dat in 1719 door de Amsterdamse uitgever en boekhandelaar Andries de Leth werd uitgegeven.

L.W.R. Wenckebach (1860-1937), *Ondergelopen land*, olieverf op doek, 1915, 30 x 42 cm, collectie kunsthandel Pygmalion Maarssen

Ludwig Wenckebach was een van de illustratoren van het Verkade-album *De Vecht*. Hij verzorgde de

afbeeldingen bij de hoofdstukken ‘Van Utrecht tot Maarssen’ en ‘Van Maarssen tot Nieuwersluis’.

Als jong veelbelovend kunstenaar verwierf Wenckebach een Koninklijke Subsidie, wat hem in staat stelde om van 1880 tot 1884 naar Parijs te gaan. Terug Nederland werd hij lid van het Utrechtse

Genootschap Kunstliefde, waar hij bevriend raakte Anthon van Rappard. Via Van Rappard leerde Wenckebach ook Vincent van Gogh kennen. In 1887 vertrok Willem Wenckebach naar Amsterdam waar hij ging werken als illustrator en ontwerper van boekbanden.

Louis Stutterheim (1873-1943),
Gooise Vaart 's-Graveland, date-
ring onbekend, olieverf op doek,
40 x 60 cm, collectie Gemeente
Wijdemeeren

Louis Stutterheim volgde zijn opleiding aan de Rotterdamse Academie van Beeldende Kunsten, waar hij een klasgenoot van Kees van Dongen was. Mede-Rotterdamers August Willem van Voorden en Gerard Altmann namen hem mee om te schilderen in de plassen-gebieden rond Noorden en Korten-

hoef. Stutterheim raakte onder de indruk van de polderlandschappen en zou later voornamelijk in de omgeving van Kortenhoef werken. Hij wordt daarom gerekend tot de Kortenhoefse schilders. In 1924 vestigde hij zich na wat omzwervingen in Hilversum, later woonde hij in het nabijgelegen 's-Graveland.

Ben Walrecht (1911-1980),
*Waterlelies in de plas met
zicht op Loosdrecht*, datering
onbekend, olieverf op doek,
60 x 80 cm, collectie Galerie
Wijdemeren

Ben Walrecht volgde de kunstnijverheidsopleiding aan de Academie Minerva te Groningen. Hij schilderde vooral stadsgezichten, landschappen, met name rond het water, en portretten. In 1936 sloot hij zich aan bij het kunstenaarscollectief De Ploeg. Zijn passie voor het

water leidde tot de aankoop van een schip, de 'Catharina', waarop hij ging wonen en waarmee hij 's zomers door Nederland zeilde en ook Loosdrecht aandeed.

Frans Berntsen (1903-1980),
Vecht bij Vreeland, datering
onbekend, olieverf op doek,
120 x 86 cm, collectie Gemeente
Stichse Vecht

Frans Berntsen werd klassiek opgeleid aan de Academie van Den

Bosch en was een leerling van Huib Luns, maar van deze opleiding is in de eigenzinnige werkwijze van Berntsen weinig terug te vinden. Hij ontwikkelde een methode van schilderen met een klein paletmes dat zich goed leende voor de weergave van marines. Water was zijn

favoriete onderwerp. Sinds 1930 voer Berntsen 's zomers maandenlang met zijn boeier 'St. Lucas' door Nederland en schilderde dan veel haven- en riviergezichten, waaronder dit forse schilderij van de Vecht ter hoogte van Vreeland, waar hij een aantal jaar woonde.

E.J. Ligtelijn (1893-1975), *Pannenfabriek*, datering onbekend, olieverf op doek, 58 x 89 cm, particuliere collectie

Hier heeft Evert Jan Ligtelijn de steenfabriek *Vecht & Rijn* afgebeeld,

nog steeds gevestigd aan de Straatweg bij Breukelen. Hij heeft deze fabriek, de laatste nog bestaande steenoven aan de Vecht, geschilderd vanaf het nog onverharde zandpad met enkele rolpalen. De fabriek is vernoemd naar de Vecht

en het verderop gelegen Haarrijn. Rechts naast de fabriek is een slootje te zien, een zogenaamde vletstraat, die werd gebruikt voor de aanvoer van de afgegraven klei.

J. de Beijer (1703-1780), *Breukelen langs de Vecht te sien van Utrecht komende*, datering onbekend, pen in grijs, penseel in kleur (waterverf), 208 x 162 cm, Het Utrechts Archief

Aquarel van Jan de Beijer uit 1740, voorstellende een gezicht vanaf het Zandpad langs de Vecht over de rivier op de buitenplaats Boom en Bos bij Breukelen vanuit het zuidoosten, met op de voorgrond een

trekschuit en rechts op de achtergrond het dorp Breukelen met de ophaalbrug over de Vecht.

Helene Sterk-Grégoire

(1946), *Gezicht op Breukelen*,
datering onbekend, olieverf op
doek, 150 x 250 cm, collectie
Stichse Vecht

Nogmaals de Vechtbrug bij Breukelen, maar ditmaal geschilderd in de jaren '70 van de twintigste eeuw. De kunstenares H el ene Grégoire studeerde van 1963 tot 1969 aan de Rijksacademie van Beeldende Kunsten in Amsterdam. De invloed van haar leermeester Otto B. de Kat is nog zichtbaar in de vlakmatige opzet van dit schilderij. In 1969 won zij de eerste prijs in de categorie schilderkunst van de Prix de Rome. Tien jaar later verhuisde zij met haar echtgenoot, de beeldhouwer Gabriel Sterk, naar Australië en in 1987 naar Frankrijk. In 1995 keerde ze terug naar Nederland en vestigde ze zich in de provincie Groningen.

Ter gelegenheid van deze publicatie toont het Vechtstreek Museum te Maarssen de tentoonstelling *Schilders van de Vechtstreek*, van 17 juli 2022 tot en met 8 januari 2023.

Uitgave

WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com

Tekst

Jaap Versteegh

Vormgeving

Miriam Schlick, Studio Extrablond

Fotografie

Tenzij anders vermeld zijn de foto's van de werken afkomstig van de betreffende collectie/eigenaar.

Foto Mo Jurriaan Barends: p. 218
Foto Annelies Bayens: p. 219 (r), 220
Foto Dordrechts Museum, Jorgen M. Snoep: p. 140
Foto Dordrechts Museum, Peter den Ouden: p. 191
Foto Trudelines de Graaf: p. 84-85, 86 (boven)

Foto Ton Hartjens, Deurne: p. 221
Foto Art Revisited: p. 125
Foto Joop van Putten: p. 10-11, 20-21, 26, 27, 28, 33, 44, 46, 47, 51, 52, 56, 57, 60, 64, 76, 94, 96-97, 102-103, 109, 111, 112, 113, 114, 115, 117, 118, 119, 120, 123, 126, 135, 136, 137, 138, 150, 151, 166, 190, 196, 227, 228
Foto Arend Velsink / Venduehuis der Notarissen Den Haag: p. 169
Foto Jaap Versteegh: p. 86 (onder), 219, 223, 238

© Frans Berntsen: Stichting Kohesie, www.stichtingkohesie.nl

© A.P. Schotel: Elisabeth Goedvolk Stichting

© 2022 WBOOKS Zwolle / de auteur
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoerd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam.

© c/o Pictoright Amsterdam 2022.

ISBN 978 94 625 8495 2
NUR 646